

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО  
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ  
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**



**Методичні матеріали  
щодо забезпечення самостійної роботи студентів  
з дисципліни «Педагогічна психологія»  
(для бакалаврів)**

Київ - 2018

Підготовлено кандидатом психолгічних наук, доцентом кафедри психології:

*О.Л. Шопшею.*

Затверджено на засіданні кафедри психології  
( протокол № 1 від 27.08.2018)

Затверджено науково-методичною комісією кафедри психології (протокол №1 від 7.09.2018)

*Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин і соціальних наук.*

**Шопша О.Л.** Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Педагогічна психологія» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2018. - с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, методичні вказівки щодо організації самостійної роботи, основні поняття до кожної теми, питання для самоконтролю знань, список літератури для роботи з першоджерелами, творчі завдання, список рекомендованої літератури.

ПрАТ «ВНЗ «МАУП»  
2018

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні матеріали містять завдання для самостійної роботи студентів з курсу «Педагогічна психологія», складені відповідно до програми вивчення дисципліни, які передбачають підготовку відповідей на контрольні питання та завдання, а також розв'язання проблемних ситуацій та творчих завдань.

**Мета самостійної роботи** передбачає закріплення теоретичних знань студентів в рамках програмового змісту дисципліни, розвиток у них вміння застосовувати ці знання при аналізі педагогічної діяльності як цілісного процесу управління формуванням особистості дитини, психологічну природу навчання і виховання, специфіку особливостей поведінки учнів у різних видах діяльності, а також особливості розвитку учнів в умовах здійснення навчально-виховного процесу. Питання для самоконтролю передбачають активізацію у студентів знань тем курсу. Творчі завдання передбачають розвиток вміння застосовувати набуті теоретичні знання для аналізу різноманітних теоретичних та конкретних прикладних проблем педагогічної психології

У результаті засвоєння навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» студент повинен:

### *Знати:*

- предмет і завдання педагогічної психології;
- основні напрямки і сучасний стан розвитку педагогічної психології;
- методи педагогічної психології;
- основні розділи педагогічної психології:
- психологія виховання і самовиховання,
- психологія навчання і учіння,
- психологія професійної діяльності та особистості вчителя.

### *Вміти:*

- вміти зробити психологічний аналіз уроку;
- вміти структурувати матеріал конкретного уроку;
- вміти визначити рівень вихованості конкретного школяра;
- вміти розробити програму виховної роботи з певним класом

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**  
дисципліни  
«Педагогічна психологія»

№ п/п	Назва змістовного модуля і теми
<b>Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні проблеми педагогічної психології</b>	
Тема 1	Педагогічна психологія як психологічна дисципліна.
Тема 2	Методологія та методи педагогічної психології.
<b>Змістовий модуль 2. Психологія навчання та виховання</b>	
Тема 3	Психологія навчання.
Тема 4	Психологія учіння.
Тема 5	Психологія виховання.
Тема 6	Психологія педагогічної праці.
Всього годин 120	

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

**Змістовий модуль 1.**

**Теоретико-методологічні проблеми педагогічної психології.**

*Тема 1. Педагогічна психологія як психологічна дисципліна.*

**Методичні вказівки:** при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на те, яку роль відіграє педагогічна психологія в закономірностях процесу засвоєння людиною соціального досвіду в умовах навчально-виховного процесу.

Звернути увагу на специфіку предмету педагогічної психології та її взаємозв'язок з іншими науками про людину

**Словникова робота:** предмет педагогічної психології, структура педагогічної психології, процес формування, процес становлення.

**Питання та завдання для самоконтролю:**

1. Охарактеризуйте предмет педагогічної психології.
2. Які основні завдання покликана вирішувати сучасна педагогічна психологія?
3. В чому полягає зміст і структура педагогічної психології?
4. Яке місце займає педагогічна психологія в системі наук?
5. В чому полягає взаємозв'язок педагогічної і вікової психології?
6. Які основні принципи педагогії Ви знаєте?
- 7.

**Творчі завдання та проблемні ситуації:**

1. Учителька О.В. перейшла працювати у нову школу, її призначили класним керівником 5-го класу. Необхідно знайомитись з вихованцями. Вирішила піти з ними у вихідний день до лісу за 6 кілометрів. Узяли рюкзаки, казанки, намет, їжу, аптечку та інші речі, необхідні для одноденного походу.

Стомлені, але веселі і задоволені повернулися школярі додому.

Багато цікавого дізналася О.В. про своїх вихованців.

*Які методи психолого-педагогічних досліджень мала використати вчителька для знайомства з учнями?*

**Теми рефератів:**

1. Історія виникнення і розвитку педагогічної психології.

2. Зв'язок педагогічної психології з іншими галузями психологічної науки.

**Література:**

основна: 2 – 4, 10 – 14, 16 – 20, 23 – 26, 33

додаткова: 34, 39, 40-42

## **Тема 2: Методологія та методи педагогічної психології.**

**Методичні вказівки:** при виконанні завдань студентам необхідно звернути увагу на методологію як науку про методи, що означаються сукупністю принципів, дотримання яких забезпечує ефективний добір і використання методів у ході організації й проведення наукових досліджень, у тому числі й психолого-педагогічних. Методологічні принципи педагогічної психології є основою добору методів, методик та технік у конкретному психолого-педагогічному дослідженні або практичному обстеженні. Серед методологічних принципів у вітчизняній психології насамперед виділяють такі: детермінізму; розвитку; єдності психіки й діяльності; об'єктивності; системності; особистісного підходу.

Усі вони заслуговують на увагу не лише як абстрактні елементи методологічної системи, а й як продуктивні евристики, які в сукупності утворюють основні координати семантичного простору професійного мислення психолога.

Відповіді на поставлені запитання передбачають знання студентами методів педагогічної психології, які можна розглядати в системі різних класифікацій. На сьогодні широко відомими є класифікації методів С. Л. Рубінштейна, Б. Г. Ананьєва, та інших дослідників. У педагогічній психології основними методами є педагогічне спостереження й психолого-педагогічний експеримент. Допоміжними вважаються, психолого-педагогічна бесіда, порівняльний і генетичний методи дослідження, методичний прийом — вивчення продуктів діяльності вихованців і учнів.

Б. Г. Ананьєв у праці "Про методи сучасної психології" для організації дослідження в педагогічній психології запропонував зручну класифікацію, яка відображає основні кроки розгортання й проведення науково-дослідної роботи. У цій класифікації він виділяє чотири групи методів: організаційні; емпіричні; статистичної обробки даних; інтерпретаційні.

Зміст двох останніх груп — універсальний для будь-якого психологічного дослідження. Тому використовуючи цю схему, зосередити увагу на основних методах 1 та 2-ї груп, акцентуючи увагу на специфіці застосування їх у психолого-педагогічній науці.

**Словникова робота:** спостереження, порівняльно-зрізовий метод, лонгітюдний, комплексний, емпіричні методи дослідження, методи обробки даних, інтерпретаційні методи, близнюків метод, соціометрія, референтометрія.

### **Питання та завдання для самоконтролю:**

1. Визначте специфіку розуміння основних методологічних принципів психологічної науки в педагогічній психології.

2. Які переваги, вади й складності застосування організаційних методів у психолого-педагогічному дослідженні?

3. Покажіть принципову розбіжність між дослідницьким і випробувальним експериментом, дайте стисло характеристику їхніх різновидів і перерахуйте основні вимоги до організації їх з позиції педагогічної психології.

4. Назвіть умови ефективного застосування опитувальних методів у психолого-педагогічних дослідженнях.

### Творчі завдання та проблемні ситуації:

1. Доповніть логічну схему бази знань у наступній таблиці:

Етапи розвитку педагогічної психології як науки	Предмет і завдання, основні розділи педагогічної психології	Зв'язки педагогічної психології з іншими науками	Система категорій педагогічної науки	Методологічні принципи педагогічної психології	Методи педагогічної психології

2. Виділіть основні методи психолого-педагогічних досліджень (назвіть цифру, до якої сходяться лінії від обраної вами групи), розкрийте сутність окремих з них.

1	Анкетування, аналіз, розмова, природний експеримент, навіювання
2	Бесіда з батьками, лабораторний експеримент, доручення, змагання, ознайомлення з документами
3	Спостереження, анкетування, бесіда, тестування, шкалювання, вивчення продуктів діяльності
4	Тестування, гра, математичне обчислення, доручення, спостереження
5	Природничий експеримент, лабораторний експеримент, формуючі методи

### Література

основна: 1,2,5 – 9,13 – 15,21,27,30,31 - 33

додаткова: 39,41

## Змістовий модуль II. Психологія навчання та виховання

### Тема 3. Психологія навчання.

**Методичні вказівки:** в процесі самостійного вирішення завдань з даної теми студентам необхідно розглянути та проаналізувати наукові погляди на навчання, розв'язання проблем навчання. Звернути увагу на процес засвоєння знань та їх відмінність від учіння.

Необхідно розглянути розмаїття сучасних психологічних теорій навчання які можна диференціювати із позиції певних загальних критеріїв. Особливу увагу потрібно звернути на інноваційні технології навчання, які співіснують у світовому дидактичному просторі поряд із традиційною технологією організації освітнього процесу, та розглянути розгорнену характеристику видів сучасного навчання.

При вивченні даної теми та підготовці самостійних завдань студентам необхідно звернути увагу, що на успішність навчання впливає сам навчальний матеріал, його складність і значущість, правильно відібрані методи навчання, особливості навчальних планів та програм. Особливу увагу потрібно звернути на особистість дитини та вчителя.

**Словникова робота:** засвоєння знань, процес навчання, формування досвіду, навички, учбова діяльність, традиційне навчання, інноваційне навчання, вільна технологія відкритої школи, діалогічна технологія, технологія збагачення, технологія навчання в співробітництві, особистісно орієнтована, або особистісна технологія, розвиваюча технологія, активуюча технологія, формуюча технологія, лінійне та розгалужене програмоване навчання, алгоритмізація навчання, індивідуальне навчання, адаптивне

програмоване навчання, індивідуалізоване навчання, дистанційне навчання, сугестопедія, знаково-контекстне навчання, квазіпрофесійна діяльність, модульне навчання.

***Питання та завдання для самоконтролю:***

1. Визначте поняття навчання?
2. В чому полягає сутність поняття навчання як спільної діяльності?
3. Що є механізмами навчання? Охарактеризуйте їх.
4. Які психологічні механізми навчання Ви знаєте?

***Творчі завдання та проблемні ситуації:***

1. Побудуйте опорну схему і відтворіть у ній структуру проблемного навчання. Поясніть логічний взаємозв'язок між компонентами цієї структури.
2. Доведіть істинність висловів. Доберіть приклади, які ілюструють названі положення.
  1. Проблемне навчання розвиває аналітичне мислення.
  2. Проблемне навчання забезпечує міцність знань.
  3. Проблемне навчання робить процес навчання більш привабливим і цікавим.
  4. Проблемне навчання навчає застосовувати знання в практичній діяльності.
  5. Проблемне навчання стимулює творче зростання вчителя.

***Теми рефератів:***

1. Навчальна діяльність як фактор розумового розвитку та формування особистості школяра.
2. Порівняльна характеристика різних теорій навчання.

***Література***

*Основна 1,2,5 – 9,13 – 15,21,27,30,31 - 33*

*Додаткова 34,36,39, 41,44*

***Тема 4. Психологія учіння.***

***Методичні вказівки:*** в процесі підготовки до заняття і виконання завдань самостійної роботи слід звернути увагу на учіння як діяльність. З суспільної точки зору учіння — це особлива форма соціальної активності особистості. У цьому відношенні їй притаманні певні соціальні функції. З одного боку, як форма активності індивіда навчальна діяльність виступає основною умовою й засобом його психічного розвитку, забезпечуючи засвоєння теоретичних знань, а через них — і розвиток тих здібностей, які в них "кристалізовані". З іншого боку, учінню належить провідна роль у формуванні змістових характеристик особистості. Як форма соціально прийнятного співробітництва дитини з дорослими та дітьми така діяльність виступає одним з основних засобів включення підростаючого індивіда в систему соціальних відносин, у колективну діяльність, у ході якої він засвоює суспільні цінності та норми людського життя.

Знати види учіння що здійснюються на різних рівнях (сенсорному, сенсомоторному, когнітивному) та реалізуються через різні навчально-інтелектуальні та соціальні механізми та структуру учбової діяльності учнів, мати уявлення про мотивацію учіння, що є визначальним компонентом організації навчальної діяльності. Вона може бути внутрішньою або зовнішньою щодо діяльності, однак завжди є внутрішньою характеристикою особистості як суб'єкта цієї діяльності. Передумовою успіху в ній є сформованість спонукальної сфери, розвиток якої потребує цілеспрямованого педагогічного впливу.

Звернути увагу на засвоєння навчального процесу учбової діяльності учнів - як складну інтелектуальну діяльність людини, яка включає всі пізнавальні процеси, зокрема, сприймання, розуміння, запам'ятовування та відтворення сприйнятого матеріалу.

Розглянути особливості оволодіння учнями учбовою діяльністю, яку учні освоюють у сумісній діяльності з вчителем, учень повинен навчитися виконувати елементи цієї діяльності самостійно, без втручання вчителя.

Проаналізувати теорію П.Я.Гальперіна про поетапне формування розумових дій як механізм інтеріоризації. Це процес перетворення зовнішньої предметної діяльності у внутрішню, психічну діяльність, формування внутрішніх інтелектуальних структур психіки за допомогою засвоєння зовнішньої соціальної дійсності. З цього випливає, що навчання і виховання можна розглядати як процес інтеріоризації. Проблема в тому, як оптимально управляти цим процесом. Теорія П.Я. Гальперіна дає один із шляхів вирішення цього завдання: вказує умови, що забезпечують формування розумових дій із задалегідь наміченими властивостями.

Знати орієнтувальну основу діяльності, що є умовою формування дій - систему орієнтирів і вказівок, відомостей про всі компоненти дії (предмет, продукт, засоби, склад і порядок виконання операцій). П.Я. Гальперіним і Н.Ф. Талізіною проведена типологія ООД за трьома критеріями: ступінь її повноти (наявність в ній відомостей по всіх компонентах дії: предмет, продукт, засобах, склад, порядок виконання операцій); міра узагальненості (широта класу об'єктів, до яких може бути застосовано таку дію); спосіб отримання (яким чином суб'єкт став власником цієї ООД). Відповідно виділяються 3 типи ООД і три типи навчання. 1-й тип навчання характеризується неповним складом орієнтувальної основи, орієнтири представлені в приватному вигляді і виділяються самим суб'єктом шляхом сліпих проб. Процес формування дії на таку орієнтувальну основу йде повільно, з великою кількістю помилок. 2-й тип навчання характеризується наявністю всіх умов, необхідних для правильного виконання дії. Але ці умови даються суб'єкту 1) в готовому вигляді, 2) в приватному вигляді, придатному для орієнтування лише в даному випадку. Формування дії при такій орієнтувальній основі йде швидко і безпомилково. Однак сфера перенесення дії обмежена схожістю конкретних умов його виконання. 3-й тип навчання - орієнтувальна основа має повний склад, орієнтири представлені в узагальненому вигляді, характерному для цілого класу явищ. У кожному конкретному випадку ООД складається учнем самостійно за допомогою загального методу, який йому дається. Дії, сформовані на орієнтувальній основі 3 типу, притаманні не тільки безпомилковість і швидкість процесу формування, а й велика стійкість, широта перенесення.

#### ***Питання та завдання для самоконтролю:***

1. Як введене Л.С. Виготським поняття «зона найближчого розвитку» змінило погляд на проблему діагностики і корекції психічного розвитку школярів в умовах навчання?
2. Чому навчання по системі Д.Б.Ельконіна, В.В. Давидова називається розвиваючим?
3. У чому основна відмінність традиційної системи навчання від розвиваючого навчання за системою Д. Ельконіна, В.В. Давидова?
4. Які показники характеризують теоретичне мислення?
5. Яким чином вчитель повинен будувати навчальний процес, щоб відбувалося формування теоретичного мислення в учнів?

#### ***Творчі завдання та проблемні ситуації:***

3. На уроці природознавства вивчали овочі. Учителька принесла у клас і поклала на столі картоплю, буряк, моркву, редьку, перець, баклажан, цибулю, часник, помідор, брукву. Учні із захопленням розглядали різноманітність овочів, які були зібрані разом. Вони не знали назву окремих овочів. Учителька запропонувала дітям записати у зошитах



назву кожного овоча. Коротко ознайомились де і як вирощують кожний овоч, для чого його використовують, що можна приготувати з окремих овочів.

Робота продовжувалася і на другому уроці. Учителька читала невеличкі оповідання про «життя» тих чи інших овочів. Учні запропонували написати оповідання-казку про улюблений овоч («Як картопля поріднилася з квасолею», «Чому почервонів помідор» та ін.)

*1. Проаналізуйте, яким чином вивчення овочів відповідало вимогам процесу пізнання.*

*2. Якою мірою на цих уроках були реалізовані структурні компоненти процесу учіння?*

2. У шкільному курсі фізики учні важко запам'ятовують назви кольорів, на які розкладається спектр світла, а також порядок їх розміщення. Тому дидактики століття пропонують учням запам'ятати вислів: «Каждый охотник желает знать, где сидит фазан».

*1. У чому полягає сутність такого прийому?*

*2. Проаналізуйте його сутність з психологічного погляду.*

### **Тема рефератів:**

1. Теоретичні підходи до розуміння психології учіння.
2. Спонтанне учіння і навчання.
3. Причини неуспішності учіння та умови їх подолання.

### **Література**

*основна: 1,2,5 – 9,13 – 15,21,27,30,31 - 33*

*додаткова: 35,37,39,43*

## **Тема 5. Психологія виховання**

**Методичні вказівки:** в процесі самостійного вирішення завдань з даної теми студентам необхідно звернути увагу на виховання – основну ланку соціалізації, що пов'язане з навчанням і є складовою частиною системи суспільної освіти, в межах якої здійснюється спрямована соціалізація людського індивіду.

Знати що предметом психології виховання є дослідження психологічних закономірностей формування особистості в умовах цілеспрямованої організації педагогічного процесу, тобто вивчення процесів, які здійснюються при взаємодії вихователя і вихованця, а також дослідження взаємодії між вихованцями. Психологія виховання вивчає, як формується моральна самостійність підростаючої особи, як складається у неї морально-вольова сфера. Дослідники з проблем психології виховання зосереджували і зосереджують свої зусилля на формуванні у підростаючої особистості моральних уявлень, понять, принципів, переконань, дій, почуттів, звичок, що виражають позитивне ставлення дітей, підлітків, юнаків до України, батьків, вчителів, інших оточуючих людей, до української мови та інших мов, до навчання і праці, до прав і обов'язків, до себе самого.

Розглянути психологічні механізми формування властивостей особистості - які є необхідною умовою успіху перетворення виховних вимог суспільства у внутрішні регулятори поведінки і діяльності підростаючої особистості. М.И. Боришевський, А.М. Бойко та ін. зазначають, що реальна ситуація у вихованні характеризується деструктивним середовищем. Виховна система покликана орієнтуватися на формування в учнів здатності протистояти негативним впливам середовища. Вчитель повинен вчити учнів одночасно опору й адаптації до оточуючої дійсності. Дослідженнями доведено, що взаємини учнів у дитячому колективі, їх ставлення до оточуючої дійсності і самовідносини школярів детермінуються взаєминами "вчитель—учень". Вплив вчителя на учнів цілеспрямовано та

регульовано здійснюється шляхом використання таких механізмів: переконування, навіювання, наслідування, зараження, рефлексія.

Знати вікові аспекти виховання та індивідуальний підхід, що спрямований на формування у них самостійності і відповідальності, принциповості і почуття гідності, творчої активності і критичного мислення. Удосконалення системи виховання вимагає не тільки якісної зміни діяльності спеціальних установ (шкіл різного типу дитячих і молодіжних суспільних організацій тощо), але й переорієнтації всіх інститутів суспільства, пов'язаних з духовною і виробничою - діяльністю, поваги до кожної підростаючої особи, як самостійної особистості.

При цьому важливо забезпечити єдність суспільного і сімейного виховання, що сприяє здійсненню і корекції виникаючих відхилень у розвитку особистості і поведінки. З метою створення широких можливостей для максимального самовираження, самореалізації, розвитку соціальної активності підростаючих людей, необхідно удосконалювати форми різноманітних діяльностей як в системі офіційно створених дитячих підлітково-юнацьких організацій, так і в неформальних об'єднаннях. Збагачуючись духовними цінностями, кожна людина буде виховуватись не просто як носій певної суми знань, але, перш за все, як громадянин з притаманними ідейними установками і інтересами, високою культурою праці і поведінки.

Особливу увагу потрібно звернути на психологічні аспекти виховання дітей з асоціальною поведінкою яка соціально детермінована, обумовлена впливом негативного мікросередовища, недоліками, помилками сімейного і шкільного виховання.

Звернути увагу на розуміння моралі як зальноприйнятого у суспільстві модусу поведінки й ставлення одного індивіда до іншого, психологічні основи формування моральної свідомості та поведінки особистості в сучасних умовах.

Особливу увагу потрібно звернути на завдання морального виховання особистості як процес передавання людині моральних норм, правил і принципів поведінки в суспільстві з метою перетворення їх у значущі, внутрішньо необхідні регулятори її соціальних проявів. Дії та вчинки, вимушено спрямовані людиною на дотримання моральних норм, але не пережиті особистістю як внутрішньо необхідні, моральними у психологічному розумінні не вважаються.

Мораль розуміється як загальноприйнятій у суспільстві модус поведінки й ставлення одного індивіда до іншого. Моральні норми, як незліченну кількість разів перевірені людською практикою цінності співіснування (чесність, вірність, прямота, ставлення до іншого, як до собі подібного), лежать в основі стабільного й довготривалого існування будь-якої спільноти. На відміну від правових, моральні норми не передбачають якихось зовнішніх санкцій у випадку недотримання їх. Основною інстанцією, яка контролює моральні норми, виступає совість конкретної людини як суб'єкта моральної поведінки.

**Словникова робота:** психологія виховання, види виховання: моральне, трудове, естетичне, фізичне, статеве тощо, психічне зараження, наслідування, емпатія, ідентифікація, моральне виховання, моральна культура, моральні норми, вчинок, моральна вихованість, моральні якості, ставлення особистості, типи вихованості, моральні почуття, вольові якості, сила волі, «важкі» діти, асоціальна поведінка, афективні форми поведінки, соціальна девіація, адаптація дезадаптація.

#### **Питання та завдання для самоконтролю:**

1. У чому полягає психологічний смисл виховання? Як це співвідноситься з позицією особистості дитини?
2. Розкрийте психологічну специфіку методологічних і методичних принципів сучасного виховання.
3. Що таке ефективний виховний вплив? Дайте класифікацію виховних впливів.

4. Згадайте стадії морального розвитку людини й рівні її моральної вихованості.
5. Які основні шляхи формування моральності Вам відомі? Укажіть провідні психолого-педагогічні завдання розвитку моральності у дошкільному, молодшому шкільному, підлітковому й юнацькому віці.
6. Узагальніть психолого-педагогічну проблематику виховання характеру дитини.
7. Розкрийте потенціал теорії ампліфікації у формуванні просоціальної спрямованості.
8. Охарактеризуйте фактори відповідальності як особистісного механізму людини, що забезпечує можливість її індивідуальної свободи й соціальної реалізації.

#### ***Творчі завдання та проблемні ситуації:***

1. Олег у початковій школі навчався відмінно попри свою зовнішню неквапливість. У 5-му класі з явилось багато нових предметів. Дмитро Данилович, учитель історії, вимагав відповідати швидко. Олег, якому був потрібний час, щоб обміркувати відповідь, одразу викликав у історика неприязнь. Олег почав приносити задовільні, а іноді й незадовільні оцінки. Часом він навіть просив: « Мені треба подумати». Проте Дмитро Данилович відповідав: «Якщо не можеш швидко – значить, не готувався до уроку». Хлопчик почав втрачати віру у власні сили, хоча вчив історію старанно і глибоко. Тепер загальноосвітня школа перейшла на 12-бальну систему оцінювання. Батьки звернулися до класного керівника по допомогу.

*Якими принципами виховання знехтував Дмитро Данилович?*

2. Відомий американський лікар Бенджамін Спок розповідав російському педагогу Юрію Азарову, що його мати, маючи п'ятьох дітей, була надзвичайно суворою з ними, однак виховала прекрасних людей і громадян. Ставши батьком, доктор Спок вирішив виховувати своїх дітей по-іншому, а саме на засадах свободи, відкритої любові до дітей, дружби та співробітництва з ними. І також виховав не менш прекрасних людей і громадян.

*Значить, авторитарна і гуманна системи виховання рівноцінні? Визначить і обґрунтуйте свою позицію.*

#### ***Теми рефератів:***

1. Психологія виховання як психологічне обґрунтування педагогічно доцільних умов розвитку особистості.
2. Психологічні основи морального виховання.
3. Провідні фактори формування особистості школяра у процесі виховання.

#### ***Література***

*основна: 1, 3–7, 10, 11, 17–20, 22, 24–26, 28, 29, 31, 34, 35*

*додаткова: 35, 36, 42*

#### ***Тема 6. Психологія педагогічної праці.***

***Методичні вказівки:*** при вивченні даної теми та підготовці самостійних завдань студентам необхідно звернути увагу на загальну характеристику педагогічної діяльності, як цілеспрямований виховуючий та навчаючий вплив вчителя на учнів з метою особистісного, інтелектуального та діяльнісного його розвитку, а також основа його саморозвитку та самовдосконалення.

Знати структурно-ієрархічну модель особистості вчителя та здібності в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Дати характеристику основних функцій та педагогічних умінь.

Також в процесі підготовки до заняття і виконання завдань самостійної роботи слід звернути увагу на педагогічну діяльність яка реалізується в певних педагогічних ситуаціях

за допомогою різноманітних дій, та педагогічні уміння які включають в себе сукупність найрізноманітніших дій вчителя, які співвідносяться з функціями педагогічної діяльності. Особливу увагу слід звернути на стиль діяльності, що обумовлюється специфікою самої діяльності та індивідуально-психологічними особливостями її суб'єкта.

**Словникова робота:** педагогічна праця, педагогічна ситуація, педагогічна діяльність, педагогічна майстерність, педагогічний такт, педагогічне спілкування, педагогічні здібності, особистість педагога, доцільні та організаційно-структурні педагогічні функції, демократичний стиль, стиль потурання, авторитарний стиль, ліберальний стиль, емоційно-імпровізований стиль, емоційно-методичний стиль.

**Питання та завдання для самоконтролю:**

1. Охарактеризуйте зміст поняття «професійна компетентність педагога».
2. В чому полягає специфіка педагогічної діяльності?
3. Дайте характеристику структури педагогічної діяльності.
4. Що таке педагогічна ситуація? Охарактеризуйте її.
5. Які Ви знаєте функції, компоненти і рівні педагогічної діяльності?
6. В чому полягає психологічний аналіз педагогічного спілкування?
7. Що таке бар'єри спілкування?
8. Які особливості подолання бар'єрів спілкування?
9. Дайте характеристику особистості педагога як предмету психологічного дослідження.
10. Які групи педагогічних здібностей Ви знаєте?
11. Проаналізуйте теорію педагогічної майстерності І.А.Зязюна. Які здібності домінують у діяльності педагога-майстра?
12. Які фактори є основними для прогнозу професійного становлення педагога-майстра?

**Творчі завдання та проблемні ситуації:**

1. Проаналізуйте вплив особистості вчителя на становлення вас як особистості. Викладіть свої думки у творчій роботі на одну із запропонованих тем: «Учитель у моєму житті», «Мій ідеал учителя».

2. Використовуючи фольклорні джерела (народні легенди, прислів'я, казки, національні звичаї), опишіть міркування народу про значення учителя в житті людини і розвитку суспільства.

**Теми рефератів:**

1. Основні компоненти педагогічної праці та їх психологічна інтерпретація.
2. Організація творчої роботи педагога.

**Література**

основна: 1 – 5, 8 – 12, 15 – 24

додаткова: 34,35,37,41

## Список рекомендованої літератури

### Основна

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. 1968
2. Асмолов А.Г. Психология личности. - М.1996
3. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване навчання. Наук. Метод.посібник. –К.: ІЗТН, 2008.
4. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1967. – 196 с.
5. Вікова та педагогічна психологія: Навч.посіб./ О.В.Скрипченко., Л.В.Долинська., З.В.Огороднійчук. та ін. –К: Просвіта. -416с.- 2013.
6. Власенко В.В. Вчителі – учні: психологія взаємних оцінних ставлень. К., 1994.
7. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник —К.: Либідь, 2005. - 400 с
8. Воспитание детей в школе. Новые подходы и новые технологии. Под ред.Е.Щурковой –М., 1998.
9. Выготский Л.С. Психология – М.: Издательство ЭКСМО-ПРЕСС, - 2000
10. Глейтман Г. И др. Основы психологии: Пер. с англ. \Под ред. Большакова В.Ю., Дружинина В.Н. –СПб.: Речь, 2011.
11. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения.. –М.:Педагогика, 1986.Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребенком. Как? Издание 3-е. М., 2011.
12. Заброцький М.М. Вікова психологія. – К.: МАУП, 2013.
13. Заброцький М.М. Педагогічна психологія. – К.: МАУП, 2012.
14. Зверева І.Д., Коваль Л.Г., Фролов П.П. Діагностика моральної вихованості школярів. –К., 1995.
15. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – Ростов –на –Дону. «Феникс», 2017.
16. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. –М.: Педагогика, 1990.
17. Коломінський Н.Л. Психологічні основи розвиваючого навчання. “Радянська школа” №3 –1979. –22-28
18. Кон И.С Психология старшеклассника. –М.: 2005
19. Кон И.С Открытие «Я» –М.: 1978
20. Крайг Грейс. Психология развития. – СПб.: «Питер», 2013. –24с
21. Кун Д. Основы психологии: Все тайны поведения человека. –СПб: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002.
22. Леонтьев А.А. Педагогическое общение. 2-е., перераб. Идоп.- Москва-Нальчик, 1996.
23. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. –М.: 1975
24. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. –К. 2002.-212с.
25. Маркова А.К. Психология труда учителя. –М., 1993.
26. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. –М.: Изд-во«Флинта»., 1998.
27. Немов Р.С. Психология. Книга 2. –М.: Владос, 2006. –608с
28. Обучение и развитие. Под ред. Занкова Л.В. –М.: 1975
29. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. М.: 2001. –228с
30. Орлов Ю.М. Восхождение к индивидуальности. –М.: 1995
31. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии. Смирнова С.А. –М.: «Академия», 1999. –512 с
32. Первин Л., Джон О. Психология личности: теория и исследования. –М.: Аспект Пресс, 2000. –607 с
33. Сергеевкова О.П., Столярчук О.А. та інші. Педагогічна психологія. Навчюпосіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

*Додаткова*

34. Петровский А.В. Личность. Деятельность. Коллектив. –М.:1982
35. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование. Запорожье, 2000
36. Психология и педагогика. Учебное пособие. Под ред. К.А. Альбухановой, Н.В. Васиной, Л.Л.Лаптева, В.А. Слостенина. –М.Изд-во „Совершенство”, 1998. -320с.
37. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. –СПб: Изд-во «Питер», 2010.
38. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. –СПб., 1999.
39. Ремшмидт Х. Подростковый и юношеский возраст: проблемы становления личности. М.,1994..
40. Скрипченко О.В., Лисянская Т.М., Скрипченко Л.О. Психолого-педагогический анализ урока. К., 1999.
41. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология. –М., 1998.
42. Фейдимен Дж. Фрейдер. Личность и личностный рост. –М.: 1994. -Вып. 1-4
43. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / под ред. Толстых А.В. М.,2016.
44. Якунин В.А. Педагогическое общение.- М., 1998.